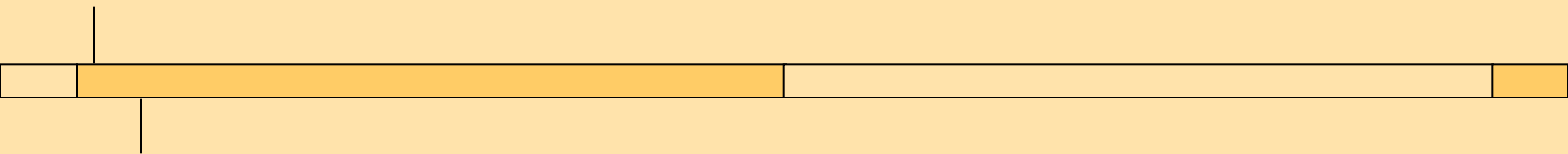
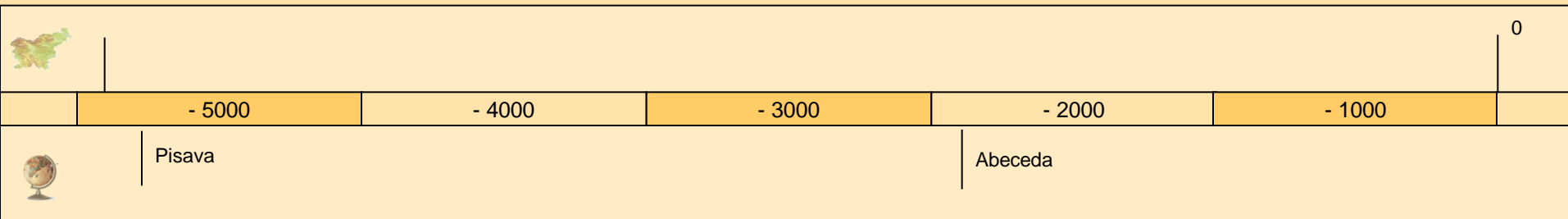

II. Predhodništvo

Evolucija novinarstva

- ◆ Sodobno novinarstvo ni darilo enega naroda
- ◆ Razvoj se odvija na vseh celinah najmanj deset tisoč let
- ◆ Razvoj pisanja in tiska se je začel
 - ◆ na Bližnjem vzhodu in v Aziji,
 - ◆ razširil v Evropo
 - ◆ in od tam v Ameriko
- ◆ Vzporedno na Kitajskem

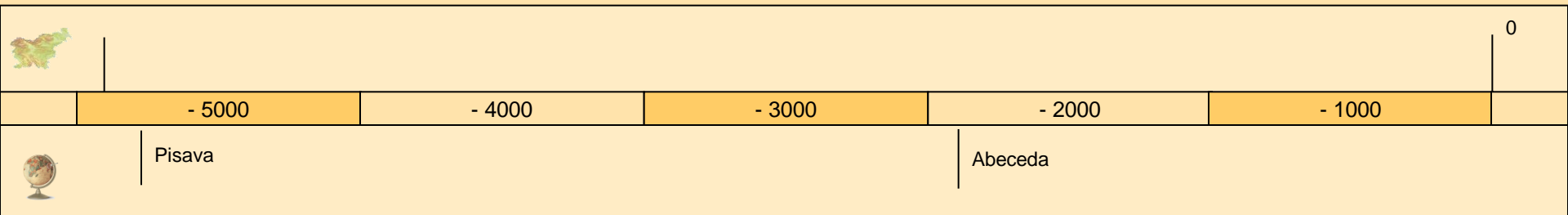

Obdobje predhodništva

Trajanje:

V Evropi: od prvih začetkov skupinskega komuniciranja do srede 15. stoletja

- ◆ do Gutenbergove iznajdbe tiska (1450)
- ◆ do pojava prvega časopisja v zgodnjem kapitalizmu
- ◆ Na Slovenskem: do konca 18. stoletja

Govorno sporočanje

V antiki in srednjem veku prevladuje govorna kultura:

- ◆ **prvi sporočevalci:** pevci v svetiščih v Grčiji, npr. Homer
- ◆ Afrika: bobni
- ◆ komuniciranje z baklami (Francija, 300 stolpov)
- ◆ **še v srednjem veku:** sli na konjih; trubadurji, klati vitezi, romarji
- ◆ Problem **(ne)raziskovanja** govornega sporočanja: nedostopnost gradiva

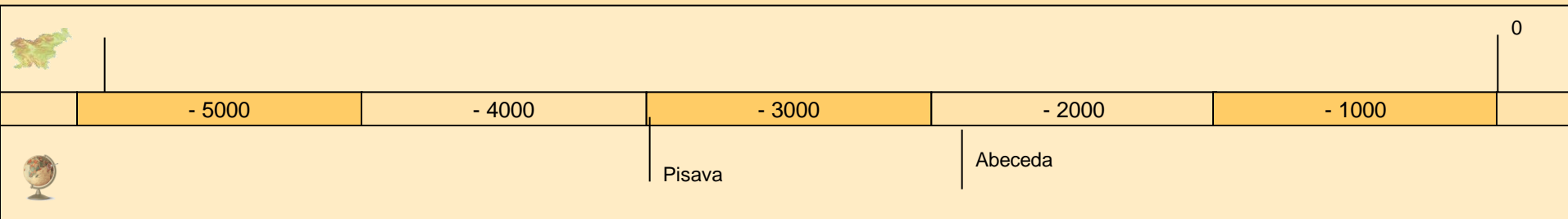

Klinopis

- ◆ **Prva pisava**: pribl. **3500** pred. n. št.; **Sumerci** (današnji Irak)

- ◆ Znake in simbole so vtisnili v vlažne glinene ploščice in jih potem posušili na soncu
- ◆ Sprva: **piktografska pisava** (v podobah)
- ◆ Sčasoma so razvili **klinopis** (shematična, podoba so razstavili v **klinaste črte**)

Hieroglifi

Svojo pisavo so razvili tudi v Egiptu: hieroglifi
(**podobopis**)

Slikovna znamenja za več skupin soglasnikov in
črke

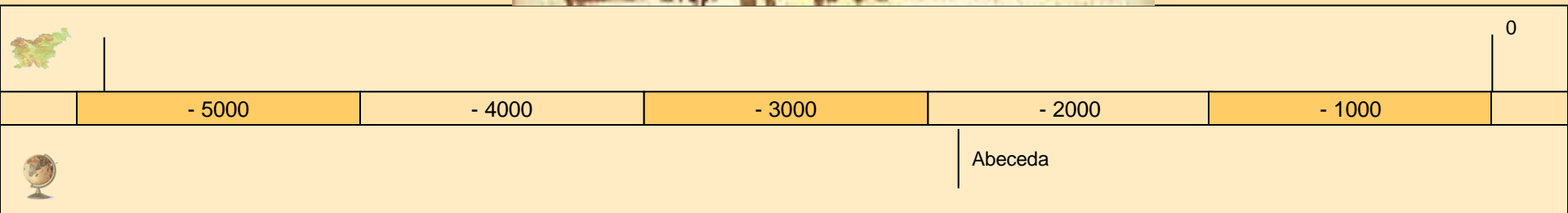
Najstarejši zapisi 3100 pr. n. št.
Kamen, les, zlasti papirus

						0
	- 5000	- 4000	- 3000	- 2000	- 1000	
	Pisava			Abeceda		

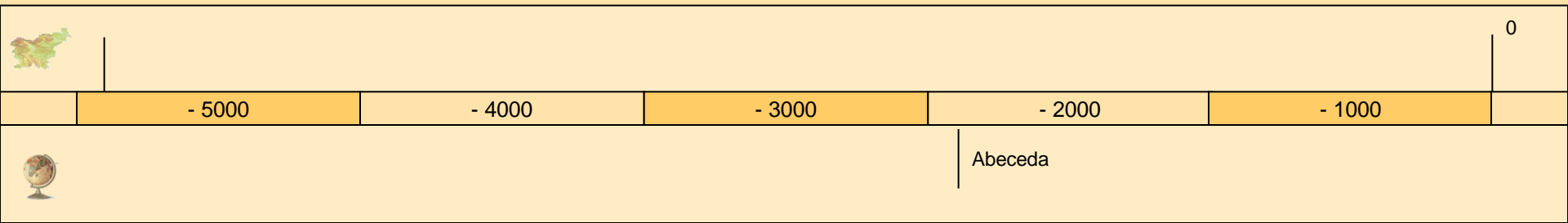
Pojav papirusa

- ◆ Egipčani so uporabili trsje z brega Nila, da so razvili papirus
- ◆ Pisarji so s čopičem ali s peresom "zapisali" hieroglife

Pergament

- ◆ Okoli 100 pr. n. št. se pojavi pergament
- ◆ Uporabljali so ga predvsem Grki in Rimljani
- ◆ Narejen iz živalskih kož

Najstarejša ohranjena knjiga

- ◆ Leta 868 n.št.
- ◆ Na papir so jo natisnili z lesenimi kockami
- ◆ Kocke so bile izrezane tako, da so lahko list papirja, potiskan na obeh straneh, zložili, da je knjiga imela 32 strani

Prvi premični tisk

- ◆ Prvi premični tisk (**Bi Sheng**, okoli 1045, na Kitajskem)
 - ◆ Iz gline narejeni koščki, ki so jih lahko znova uporabili
- ◆ Podoben postopek so uporabljali tudi v Perziji in Egiptu

Prvi premični tisk

- ◆ V Koreji (približno 1240) začnejo uporabljati **tiskarske stroje iz kovine**
 - ◆ Baker ali bron
- ◆ Zakaj se premični tisk ni bolj razširil?
 - ◆ Preobsežnost pismenk
- ◆ Gutenbergova iznajdba se je pojavila neodvisno od tiste v Aziji

Začetki v Evropi: prvi "časopis"

- ◆ Avtokratski voditelji so želeli obveščati javnost o svojih odločitvah;
- ◆ Informacije za kolonije
- ◆ Prva **131 pr.n.št.**, dnevno: 59 pr. n. št.- 330 n.št.: Rim:
Acta Diurna
- ◆ Predhodnik sodobnega časopisa
- ◆ Napisana na poapneno tablo na javnem mestu, kot je bil Forum
- ◆ Uradno glasilo, objavljeno vsak dan
- ◆ Na roke napisan (actuarii)
- ◆ Prepisali so jih pisarji, nato pa so jih razširili po vsem cesarstvu

Acta Diurna

- ◆ Poročila o javnih dogodkih
 - ◆ Gladiatorski boji
 - ◆ Poroke
 - ◆ Rojstva in smrti
 - ◆ Sojenja, usmrtitve
- ◆ Pristranska: ni bilo negativnih informacij:
uradni list
 - ◆ *Acta Senatus*: poročila iz rimskega senata (ločeno)

- ◆ 618 n.št-1911: *Tching-pao* (Glavno ali Veliko poročilo; Novice iz palače);
 - ◆ Poročila o dogajanju na dvoru Vladna publikacija
 - ◆ namenjena uradnikom (podobno kot *Acta Diurna*)
 - ◆ Sprva na pol leta, kasneje tednik in od 1830 dnevnik
 - ◆ Kasneje znan kot *Peking Gazette*

Srednji vek

- ◆ od razpada Zahodno-rimskega cesarstva do odkritja Amerike
- ◆ Tisoč let (476-1492)
- ◆ 14., 15. stoletje (pozni srednji vek) velja za najbolj mračno obdobje
- ◆ moč Cerkev; trg čudežev
- ◆ Germansko-romansko kulturni krog

5. stol. -

15. stoletje

Obdobje predhodništva v Evropi

- ◆ Malo pismenih (za razliko od antike)
 - ◆ Plemstvo ni znalo brati
 - ◆ Veliko informacij skozi pripovedi
- ◆ Kuga je zdesetkala prebivalstvo (14. st.)
- ◆ Stoletna vojna med Anglijo in Francijo (1337-1453, najdaljša vojna v zgodovini)
- ◆ Nezadovoljstvo sprožilo težnje po spremembi
 - ◆ Kmečki upori (od 15. st., 250 let)

5. stol. -

15. stoletje

- ◆ Fevdalizem
- ◆ Nad celotnim duhovnim življenjem bdi katoliška cerkev
- ◆ Pretok informacij prepuščen **neinstitucionalnim nosilcem**
 - ◆ Klativitezi, romarji, duhovniki, krošnjariji in polpoklicni gazettanti, Zeitungarji:
 - ◆ Verzne pripovedi in kasneje tudi rokopisne informacije in prodajali/zamenjevali za druge dobrine

Oblike pred časopisjem: **rokopisi**

- ◆ 11. stol.: prvi množični rokopisi, čeprav malo brani
- ◆ 12. in 13. stol.: pojav kulture pisanja
- ◆ Cedule: priložene so bile zasebnim pismom
 - ◆ Namenjene širšemu krogu
 - ◆ Zapolnjevale pomanjkanje obveščevalnih centrov
- ◆ **Velike trgovske družine**; npr. **Rotschildi** (Frakfurt), **Mediči** (Firence), 16. st., **Fuggerji** (Leipzig): rokopisni časopis: Ordinari-Zeitungen (Zeitung=novica; novinarji zeitungerji)
- ◆ **Poštni prenos**: vreme, počasnost
 - ◆ Družine **Thurn in Taxis** (ime taksi), kasneje **Paar**: uradni poštarji habsburških cesarjev

Rokopisni lističi

- ◆ **Gazetarji v Benetkah:** 16. st., poklicna dejavnost; lističi; pomembni Benečani: trgovci in politiki o turških pohodih
- ◆ **Novelisti v Franciji:** 16. st. Na uličnih vogali so zbirali novice in jih komentirali ter zapisal; ljudje so jih najeli; specializirani za posamezna področja (modo, vojno...)
- ◆ **News Letters Anglija:** oskrbovanje podeželskega plemstva

1644 John Milton: **Aeropagitica:** govor o cenzuri: cenzorji, ki morajo prebrati vse, imajo slab razum. Naj se začne razsvetljenstvo!

Konec predhodništva v Evropi

- ◆ Obdobje predhodništva na evropskem ozemlju se konča: 1450
 - ◆ Gutenbergova iznajdba tiska
- ◆ Vpliv: širjenje tiska je vplivalo na družbeno strukturo

5. stol. -

15. stoletje

Konec predhodništva v Evropi

- ◆ Dostopnost tiskanih del je sprožilo družbene, kulturne, družinske in industrijske spremembe
- ◆ Omogočilo renesanso, reformacijo in širjenje znanosti

5. stol. -

15. stoletje

Konec predhodništva v Evropi

- ◆ Kako je lahko iznajdba tiska tako vplivala na spremembe mišljenja in navad?
 - ◆ Literatura in drug tisk je postal **cenejši** in dostopnejši tudi množicam
 - ◆ **Hitrejša** izdelovanje tiskanega gradiva
 - ◆ **Znanje** ni bila več ekskluzivna pravica privilegiranih razredov
 - ◆ Dostop tiskanega gradiva je spodbudilo **pismenost**
 - ◆ Branje je spodbujalo ljudi, da so postali **radovedni**
 - ◆ Stvari so se začele kazati v novi luči

Konec predhodništva v Evropi

- ◆ 15. stoletje: širjenje knjig, pamfletov, letakov
- ◆ Produkcija knjig ni bila več domena univerz in samostanov, tiskali so jih tudi v majhnih mestih in vaseh

5. stol. -

15. stoletje

Konec predhodništva v Evropi

- ◆ Luther in njegovi zavezniki so širili protestantizem s pomočjo **natisnjenih letakov**
- ◆ Ker ljudje niso bili dovolj izobraženi, da bi razumeli, so poskušali nanje vplivati **preko čustev**
- ◆ Ko se ljudje odzovejo s **čustvi in ne racionalno**, včasih opustijo red, ki je značilen za družbeno ureditev, in varnost, ki jo nudi pokornost (oboje je bilo pečat vladajočega plemstva in katoliške cerkve)

Konec predhodništva v Evropi

- ◆ Tradicionalne elite so upravičeno zbale družbenih posledic takšnih pozivov:
 - ◆ Pojav cenzure
- ◆ Časopis, najbolj dragoceni rezultat razvoja tiska:
 - ◆ Sčasoma je postal najpomembnejši dejavnik družbenih in političnih sprememb

Predhodništvo v Sloveniji

Zgodovina slovenskega ozemlja

- ◆ Slovenci naselimo današnji širši etnični prostor okoli 550/568
- ◆ Začetek 7. stoletja: relativno samostojna krajina Slovanov s svojim knezom
- ◆ 623 in 658: Alpski Slovani združeni pod kraljem Samom v **Samovi plemenski zvezi**
 - ◆ Po Samovi smrti je propadla
 - ◆ Neodvisnost ohranila plemenska kneževina **Karantanija** (na območju današnje Koroške)

745: bavarsko-frankovska nadoblast

8. stol.

Zgodovina slovenskega ozemlja

- ◆ Pritisk Avarov:
 - ◆ Knez Borut podvrže kneževino bavarsko-frankovski nadoblasti (745):
 - ◆ V 8. stol. prevzame krščansko vero
- ◆ Pot v krščanstvo in današnji zahodnoevropski civilizacijski krog

745: bavarsko-frankovska nadoblast

8. stol.

Slovenski jezik

- ◆ Prebivalstvo je govorilo slovensko
- ◆ Redki dokumenti o sporazumevanju Slovencev:
 - ◆ Latinska nabožna besedila
 - ◆ Nemške rokopisne knjige

972: Brižinski
spomeniki

10. stol.

Slovenski jezik

- ◆ Pričevanja o kroženju informacij so se ohranila v ljudskem izročilu ...
- ◆ **Balade in romance** so na epski način upovedovale informacije
 - ◆ Informacije o pokristjanjevanju, bojih s Turki, krutih srednjeveških gospodarjih

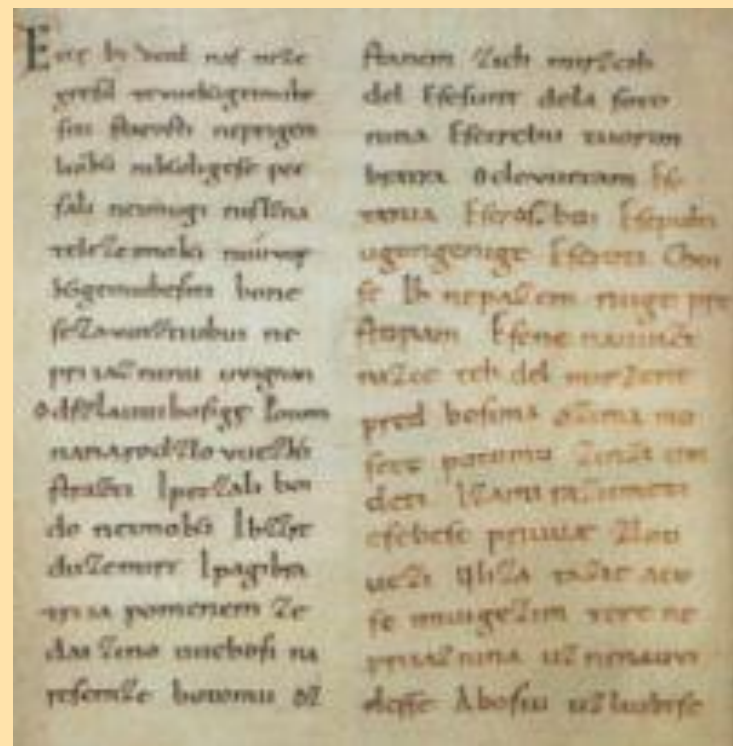
972: Brižinski
spomeniki

10. stol.

Predhodništvo v Sloveniji

- ◆ **Brižinski spomeniki**: najstarejši ohranjeni zapisi v slovenščini in v slovanskem jeziku; okoli 972 l.; molitvenik
- ◆ Obrazci za splošno spoved in opomin k pokori in spoved
- ◆ Del popotniškega priročnika freisinškega škofa Abrahama

7. stol. -

10. stoletje

Značilnosti predhodništva

- ◆ Po Gutenbergu: tiskane informacije, letaki v nemškem jeziku
- ◆ Tudi ko se pojavi časopisje na Slovenskem ozemlju:
 - ◆ V nemškem jeziku

7. stol. -

18. stoletje

Reformacija

- ◆ Kriza fevdalizma, nov družbeni red;
- ◆ 3 sloji:
 - ◆ 1. klerično in laično izobraženstvo;
 - ◆ 2. meščanstvo;
 - ◆ 3. plemstvo
- ◆ Trubar **1550** prevedel in izdal **Katekizem**;
- ◆ Slovenija na ravni razvitosti Evrope
- ◆ Trubar kot posrednik informacije iz Nemčije in obratno; bil je dopisnik

15.stoletje

16. stoletje

Prva publikacija v slovenščini

Ta slovenski Koledar kir vselei terpi (1557)

- ◆ Po nemških protestanskih koledarjih
 - ◆ Prvič beseda "Slovenci"
 - ◆ Vsebina:
 1. Tabela s koledarjem
 2. Vremenska poezija
 3. Izračun let od začetka
 4. Register: koliko del šteje biblijo
 5. Prvi slov. uredniški komentar o minljivosti življenja
- Le ponatis, zato ni periodike!

Protireformacija

- ◆ Obdobje predhodništva na Slovenskem:
 - ◆ do konca 18. stol.
- ◆ Protireformacija:
 - ◆ Ni naklonjena nadaljevanju izdajanja knjig in periodik
 - ◆ Dvesto let brez napredka
 - ◆ Ponemčevanje: najhuje pri jeziku in kulturi
 - ◆ Slovenščina: revni sloj

Razsvetljenje:
duhovno in politično
gibanje meščanstva

17. stol.

18. stol.

Protireformacija

Zaradi protireformacije je podaljšanje predhodništva do 18.st., ko dobimo

prvi slovenski časopis **Lublanske novice**

Laibacher Zeitung (1778-1918):

nemški časopis kot uradni list

več prilog, v njem objavljala tudi Čop

in Prešeren (*Illyrisches Blatt*)

Ni vedno negativno vplivalo, je pa

zamrlo delovanje v slovenskem jeziku

- ◆ Medtem: slovenska javnost je brala nemške časopise:
 - ◆ *Wiener Zeitung*
- ◆ Spoznavala ideje razsvetljenstva:
 - ◆ Naravna ljudstva in materni jeziki imajo enakovredni položaj: so nosilci temeljnih vrednot razuma

Razsvetljenje:
duhovno in politično
gibanje meščanstva

17. stol.

18. stol.

